

АДАПТАЦІЯ ПЕРШОКУРСНИКІВ – ЗАПОРУКА ТА ФОРМУВАННЯ ОСОБИСТОСТІ ФАХІВЦЯ- ПРОФЕСІОНАЛА

Галина Рирмак,
викладачка ВСП «Ананьївський аграрно-економічний
фаховий коледж Уманського національного
університету садівництва»

Анотація. Адаптація – це процес вироблення певного режиму функціонування особистості, тобто бачення її в конкретних умовах місця і часу в такому стані, коли всі духовні і фізичні сили спрямовані й витрачаються лише на виконання основних завдань, у нашому випадку – на навчання та виховання. Автором у статті проаналізовано особливості процесу адаптації студентів-першокурсників до навчання в умовах закладу вищої освіти, оскільки адаптаційний період у студентів відбувається по-різному, залежно від їхніх індивідуально-психологічних особливостей, рівня готовності до навчання.

Abstract: Adaptation is the process of developing a certain mode of functioning of the personality, that is, seeing it in specific conditions of place and time in such a state, when all spiritual and physical forces are directed and spent only on the performance of basic tasks, in our case – on education and upbringing. In the article, the author analyzed the peculiarities of the process of adaptation of first-year students to study in the conditions of a higher education institution, since the adaptation period for students occurs in different ways, depending on their individual and psychological characteristics, the level of readiness for study.

Адаптація першокурсників полягає у здатності відповідати вимогам і нормам освітнього закладу, а також умінні розвиватися в новому для себе середовищі, реалізувати свої здібності та потреби, не вступаючи із цим середовищем у протиріччя.

Україна вступила у новий етап історичного розвитку – суверенна держава, яка будує соціально орієнтовану ринкову економіку, розвиває демократичні суспільні відносини, інтегрується у європейську і світову спільність.

За цих умов своїм головним завданням коледж визначає орієнтацію на виховання особистості, надаючи перевагу пріоритетам духовної культури, нової ідеології державотворення, працює над проблемою якості підготовки фахівців.

Виховна робота у освітньому закладі здійснюється на засадах демократизму, використання виховного потенціалу студентського самоврядування і спрямовується на забезпечення гармонійного цілісного розвитку особистості, здатної

до самостійного мислення, суспільного вибору та життєдіяльності в самостійному житті.

Виховання здійснюється в матеріальній, духовній, соціальній сферах та в природному середовищі.

Усі форми, які я використовую у вихованні молоді, мають гуманістичну спрямованість, зорієнтовані на особистісне вдосконалення і різнобічний розвиток.

Індивідуальні форми виховання передбачають психолого-педагогічний супровід, допомогу і підтримку в становленні молоді людини як індивідуальності, особистості та громадянина України.

Групові форми виховання спрямовані на формування комунікативних умінь вихованців, збагачення їх соціального досвіду, розвиток творчих здібностей, створення умов для їх самореалізації та самоствердження, гармонізації інтересів особистості та колективу.

Масові форми виховання спрямовані на фор-

мування у молоді громадянськості, національної свідомості, мотивів соціально значущої діяльності (миротворчої, природоохоронної, фізкультурно-оздоровчої, спортивної, художньо-естетичної, дозвіллевої тощо).

Виховання здійснюється диференційовано, відповідно до індивідуальних можливостей, інтересів, нахилів, здібностей вихованців, їх сенситивних і психофізіологічних особливостей, у різноманітних організаційних формах, які забезпечують функціонування безперервного виховного процесу.

Організаційні форми виховання постійно вдосконалюються і збагачуються за рахунок співпраці виховних інститутів з культурними, спортивними, медичними, юридичними установами району, релігійними конфесіями, громадськими організаціями.

Важлива роль у розв'язанні багатогранних завдань національного виховання студентської молоді належать викладачу – кураторові студентської групи.

І одним із важливих аспектів у виховній роботі з групою вважаю вміння куратора сприяти адаптації студентів до нових умов навчання, співжиття зі студентами-однокурсниками тощо.

Адаптація – пристосування до нових умов. Але це не лише процес, що стосується особистості, а й комплекс заходів, які забезпечують адекватність особистості в нових умовах, тобто це і психолого-педагогічна діяльність, що забезпечує та прискорює входження студентів в умови життя коледжу.

Адаптація – це справа не одного студента і не одного дня, а взаємодія «студент-викладач», «студент-навчальна група». Кожна зустріч з новою навчальною дисципліною, з новим викладачем також потребує адаптації.

Основним завданням адаптації студентів нового набору, я вважаю, є:

- допомогти студентам нового прийому правильно оцінити свої сили, виробити бажання застосовувати їх з максимальною віддачею; прищеплювати любов до обраної професії;
- допомагати студентам нового прийому піднятися на вищий рівень освіченості і загальної культури, професійної кваліфікації та громадської активності;
- формувати в молоді почуття гордості за свою країну, освітній заклад;
- засвоювати досвід старших поколінь та збагачувати його власними зверненнями.

Із власних спостережень за сьогоднішніми першокурсниками постало нове поняття адаптації порівняно із загальною роботою всього ви-

кладацького та студентського складу попередніх років: соціальна і навчальна адаптація.

І ще один аспект: високий чи низький рівень навчальної адаптації. Вчені стверджують: що вищий рівень навчальної адаптації, то більша спрямованість студента на самовдосконалення в навчальній діяльності. Треба навчати студентів не лише констатувати новий режим навчання, а розвивати в них аналіз: чому і що викликає гальмування успішного навчання в коледжі, чим різняться підходи до освітнього процесу в коледжі, що і чому вони терміново повинні змінити в режимі свого дня тощо.

Студенти з високим рівнем навчальної адаптації вміють здобувати знання, у них вищий рівень ініціативності та самостійності не лише в навчанні, а й в громадському житті.

Постійне вивчення рівня розвитку й вихованості кожного студента та колективу академічної групи дає змогу ефективно вибудовувати освітньо-виховний процес у закладі вищої освіти з урахуванням тих змін, яких зазнає студентський колектив загалом і кожен його член зокрема, коригувати зміст і методику цього процесу.

Особливу роль відіграє куратор не тільки в адаптації студентів, а і в подальшому освітньо-виховному процесі.

У процесі роботи куратора виникає безліч запитань, на які потрібно дати відповідь якнайшвидше, тому що за кожним з них доля вихованця. Чому такий здібний студент став погано навчатися? Чому не дружить з однокурсниками? Скільки таких та подібних «чому?» виникає у куратора протягом навчального року.

І не можна поспішати з висновками, доки не відкривається та сторона життя студента, яку ми називаємо домашніми умовами. Поспішиш – можеш нанести вихованцю серйозну душевну травму, можеш назавжди відштовхнути його від себе. Тут воістину: «Сім раз відмір – один раз відріж». А доводиться і сімдесят сім разів відміряти, перш ніж зробити правильний висновок.

За словами Гельвеція: «Що досконаліше виховання, то щасливіші народи».

Історично склалося, що реалізація виховної роботи у студентських групах здійснюється через кураторів. Це управлінська ланка, яка взаємодіє з іншими у системі позакураторської виховної роботи.

Результатом діяльності куратора є набуття молоді людиною соціального досвіду поведінки, формування національної самосвідомості, цінних орієнтацій і розвиток індивідуальних якостей особистості.

Мудрість куратора полягає в тому, щоб студен-

ти не відчули його дріб'язкової опіки і формального нагляду, щоб задум куратора діти висували і здійснювали як свій власний задум. Що старший студент, то вища його вимогливість до куратора. Куратор групи є тією силою, завдяки якій ніколи не припиняється духовний, моральний, інтелектуальний, емоційний, естетичний розвиток групи. Для того, щоб цей розвиток був реальністю, необхідне повсякденне доторкання куратора до розуму і серця студента, необхідно постійно відкривати перед ними все нові й нові сторони життя і духовного світу людини.

«Класний керівник - це особа, яка за дорученням народу має повсякденний доступ до найдорожчого народного багатства - душ, розуму, почуттів дітей, підлітків і юнаків. Перед ним, з одного боку, моральні цінності, створені, вистраждані протягом століть, з другого - багатство народу, його майбутнє, його надія - молоде покоління. Класний керівник творить найбільше багатство суспільства - Людину...» (В.О. Сухомлинський).

Ми звикли, що педагогічна робота - постійна пізнавальна діяльність, тому інколи не приділяємо уваги тому, наскільки складний процес входження школяра до навчання в нашому коледжі. Задумаємося над складовими адаптації першкурсника і подумки відзначимо, на що звернути увагу і як цей процес зробити співпрацею. Вони більше потребують уваги і допомоги, оскільки:

- вперше відірвалися від сім'ї (навіть студентам-ананьівцям батьки вже менше приділяють уваги);

- це їх перший вибір життєвого шляху (часом їм допомагали або наполягали на цьому батьки);

- вони ще не сформовані фізіологічно, соціально, психологічно; велике навантаження на них не тільки від навчання, а і від фізичного розвитку;

- у цілому погано уявляють, ким стануть, професійно недостатньо зорієнтовані, а тому мають слабо визначену мотивацію пізнавальної праці;

- в основному не володіють методикою набуття знань, самостійної роботи з книгою, тому що кращі залишаються в школі, вони готуються до вступу в університет, а не в коледж;

- майже не готові до самостійної життєдіяльності, забезпечення умов життя без допомоги старших (це побутові питання, але дуже важливі

серед спеціальних, психолого-вікових та інших компонентів соціальної адаптації);

- був кращим серед середніх, а тепер ледь утримується в середніх; звик бути лідером - тут непомітний; нові умови міського життя (у селі - свій, усіх знає, а тут усі чужі); міські і сільські разом (утворюються підгрупи, блоки); різне соціальне походження і матеріальне забезпечення; звикли до невідвідування уроків, а тут ще й допуск до занять треба брати.

Для того, щоб розподілити керівні посади і відповідальні обов'язки в новоствореній групі, необхідно ознайомити студентів з розпорядком та правилами суспільного життя, довести до їх відома структуру організації самоуправління групою, участь адміністрації та куратора в житті групи.

На куратора групи покладаються первинні обов'язки керування навчальною групою. Насамперед - це:

- рішення про висування і обрання активу групи, подання клопотання до завідувача відділення щодо затвердження кандидатури старости та активу групи;

- вирішення поточних питань навчання, відвідування занять;

- співпраця з викладачами та батьками студентів;

- контроль та складання необхідної документації, затвердженої в освітньому закладі;

- інформація про групу (успішність та поведінка) для завідувача відділення;

- своєчасне виявлення, сприяння та керівництво розвитком різноманітних талантів своїх вихованців;

▪ висування їх до нагород та підтримка у студентів групи власної творчої ініціативи.

Після обрання старости в групі необхідно подати піклування на ім'я директора освітнього закладу.

Дані подаються завідувачу відділення, після затвердження директором відображаються у постановочному наказі.

Якщо з тієї чи іншої причини староста не справляється зі своїми обов'язками, його переобирають. Для затвердження нової кандидатури подається нове піклування.

Подоланню труднощів адаптаційного періоду сприяє спеціально організована робота нашого закладу, в процесі якої формується колектив, особисті навички та вміння раціональної організації розумової діяльності, а також покликання до обраної професії, вибудовується система професійної самоосвіти та самовиховання професійно значущих якостей особистості тощо. Цей період вирішального значення має підтримка, допомога, увага з боку куратора та викладачів, а саме:

- порада щодо встановлення режиму праці й відпочинку;
- порада з питань організації самостійної роботи;
- допомога в пізнанні товаришів, у становленні ділових і дружніх стосунків.

Отже, в адаптації закладено не просто процес взаємодії, а й дуже важливу і багатопланову роль педагога. Перш за все, викладачу слід вести інструктаж, керувати та переконувати. Педагоги для першокурсників – зразок охайності, здібності, організованості, ерудиції, дисциплінованості, морально-етичного обличчя, уміння працювати, а не тільки вимагати від студентів знань і дисципліни.

Безумовно, до психолого-педагогічних аспектів будь-якої викладацької діяльності належить врахування особливостей психологічного розви-

тку, інтелектуального рівня, морально-етичної сформованості особистості студента. Від викладачів вони очікують (і про це пишуть) поваги до себе. Це вимагає наших зусиль, терпіння, адже ми – викладачі-вихователі.

У своїй роботі куратора академічної групи я дотримуюсь таких критеріїв ефективності виховного процесу:

- активність, згуртованість групи, суспільно корисний характер діяльності групи;
- стабільний режим роботи академічної групи, відсутність серйозних випадків порушень трудової та навчальної дисципліни студентами;
- позитивна мотивація навчально-виховної діяльності студентів, що виявляється у навчально-пізнавальній, науково-дослідній, інших видах діяльності;
- мікроклімат у групі, що сприяє самореалізації особистості кожного студента;
- різноманітність форм виховної позааудиторної роботи, діяльність студентського самоврядування в групі;
- участь групи у загальних заходах;
- створення сприятливих умов походження адаптаційного періоду студентами першого курсу;
- оволодіння студентами досвідом соціальної поведінки.

Підсумовуючи свої роздуми, я хочу зауважити, що результатом виховної діяльності куратора має бути достатній рівень вихованості студентів.

Вихованість у педагогічному розумінні – комплексна властивість особистості, яка характеризується наявністю і рівнем сформованості в неї суспільно значущих якостей, що відображають мету виховання, а тому ефективність виховання – це відношення досягнутих результатів до передбаченої мети (цілей) у процесі формування духовного обличчя, суспільно значущих якостей особистості.

Список використаних джерел

1. Безпалько О.В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях : навчальний посібник. - Київ : Центр навчальної літератури, 2003 - 134 с.
2. Іванюк І.Я. Проблеми адаптації студентів (Електронний ресурс). Режим доступу : [http : www.confcontact/com/2007 nov/ ivanyuk. php](http://www.confcontact.com/2007/nov/ivanyuk.php).
3. Костюк Г.С. Роль професійного самовизнання у формуванні особистості. - Київ, 1995.
4. Фібула М.М. Педагогіка. - Київ : Видавничий центр «Академія», 2002.